

Major František Otický:

Vzpomínka na zesnulého armádního generála v. v. ing. Jana Diviše.

Psání vzpomínku na zvěčnělého armádního generála Jana Diviše, znamenalo by psání dějiny vojenského převratu v Praze v poslední dny říjnové v r. 1918 a dějiny organisace čs. armády ve vlasti v letech popřevratových, na jejímž budování měl zesnulý generál beze sporu velikou účast. To však by vyžadovalo větší samostatné práce, v níž by zhodnoceny byly dosud vyšlé zprávy o převratu tiskem, jakož i značné dotazníkové akce u dosud žijících účastníků vojenského převratu, aby mohlo býti zaujato úplně objektivní stanovisko a aby mohla býti tak zásluha zesnulého gen. Diviše o českou věc plně doceněna. Proto můžeme v naší revui, majíce vymezený rozsah, přinést jen to nejdůležitější.

Jan Diviš spatřil světlo světa 24. října 1862 v Pardubicích. Ovšem ne v blahobytu. Proto z rodinných důvodů byl ve svém čtvrtém roce dán na vychování k příbuzným do Jičína, kde ztrávil své mládí, navštěvuje zde jak školu obecnou, tak

i později nižší reálnou školu. Reální studie dokončil ve svém rodišti v Pardubicích, kde r. 1879 na tamější realce maturoval.

Po absolvování této střední školy stál na rozcestí nerozhodnut, jakou cestou se má brát k zajištění existence. Zvláštní náhoda rozřešila duševní jeho boj a uvedla ho na dráhu vojenskou. Vstoupil do ženijní školy ve Vídni a absolvoval ji r. 1882, byl jmenován poručíkem u ženijního pluku č. 1 v Olomouci. R. 1889 byl povolán do vyššího dvouletého kursu ženijního a po absolvování byl přidělen ženijnímu ředitelství v Brixenu, pak k 14 sboru v Innomostí, kde se stal r. 1895 učitelem matematiky a technických předmětů na kadetní škole. Jako major ženijního štábu sloužil u různých ženijních ředitelství jako v Tridentu a Celovci. Byl jmenován podplukovníkem, byl přidělen k službě u trupy u pěšího pluku č. 71 v Trenčíně; odtud jako plukovník byl 22. června 1907 jmenován velitelem berounského pluku č. 88, který byl tehdy posádkou v Tridentu a okolí. Starší generace „Cihlářů“, jak se tehdy příslušníkům tohoto pluku přezdívalo, ráda vzpomínala na svého spravedlivého velitele a ušlechtilého muže.

R. 1910 byl pluk z cizího mu prostředí přeložen do vlasti. Jeho velitel se z toho však dlouho netěší. Odchází již r. 1911 jako velitel 21. pěší brigády do Lvova a odtud jako generálmajor brzy k 15. sboru v Sarajevě. Zde prožil vzrušující chvíle sarajevského atentátu na následníka rakouského trůnu, jenž dal podnět k světové válce.

Po odchodu sborového velitelství do pole, převzal 1. srpna 1914 vojenské velitelství v Sarajevě, kde jmenován podmaršálkem. Když v druhé polovici r. 1915 byla připravována Mackensenova ofensiva proti Srbsku, byl vyhlédnut za velitele divise v XIX. sboru, který se právě tvořil. Poněvadž mu nebylo vítáno, jak sám nám říkával, účastnit se boje proti Srbsku, hleděl se tomuto poslání vyhnouti. Věděl, že důsledky nedají na se dlouho čekat. R. 1916 byl poslán na odpočinek a ihned spěchal do vlasti, v jejíž metropoli se jeho rodina usídlila již před počátkem světové války.

Blížil se podzim roku 1918, doba převratu. Krátce před touto historickou dobou — jak sám vypravoval — byl požádán Dr. Scheinerem o účast na přípravách revolučního hnutí. Po schůzce, jež se konala na Vinohradech, nedošlo však k prohloubení této akce, neboť se rychle dostavil převrat sám.

Odpoledne 30. října vyhledal gen. Diviš Dr. Scheiner a vyzval ho, aby převzal řízení vojenských věcí. Ač o vojenské situaci ve vlasti nebyl tak orientován, jak by si byl přál, ale jsa pamětliv vážnosti doby, neváhal ujmouti se práce, spoléhaje na součinnost a podporu činitelů, kterým politické a vojenské poměry byly známy.

Odjel s Dr. Scheinerem ihned na Vojenské velitelství na Malé straně, kde zastihl gen. Kestřánka, velitele Vojenského velitelství (Militär-Kommando) v jeho pracovně. Dr. Scheiner mu oznámil, že byl podmaršálek Diviš určen Národním výborem k tomu, aby převzal od něho Vojenské velitelství. Generál Kestřánek prohlásil — jistě v dorozumění se svým náčelníkem štábu, plukovníkem gšt. Stuschem, tímto germánským sloupem Vojenského velitelství a zarytým nepřítelem všeho českého — že nemá z Vídne žádných direktiv a že nehodlá opustit úřad bez vyššího rozhodnutí. Byl upozorněn na to, že v takovéto bouřlivé době bude odchod jeho vynucen, bude-li klásti odpor.

Následujícího dne odebral se podmaršálek Diviš s Dr. Scheinerem k Národnímu výboru, kde tehdejší místopředseda výboru Antonín Švehla, do jehož rukou složil podmaršálek Diviš slib věrnosti republice, svěřil mu oficiálně úřad vrchního velitele čs. branné moci. Nato odjel opět na Voj. velitelství, kde stále ještě úřadoval gen. Kestřánek. Byl vyzván velice kategoricky, aby opustil budovu, v níž takovýchto scén

odehrávalo se současně více, učinil tak po krátkém zdráhání, když si byl vyžádal ochranný sokolský doprovod.

„Ujal jsem se svěřeného úřadu s energií,“ říkával arm. gen. Diviš, „ale brzy jsem pocítil velikou nedokonalost převratových příprav po stránce vojenské. Všude byl jen chaos, nikde nebylo lze získati orientaci pro náležitě dispoice v záležitostech osobních a věcných, kázeň byla všeobecně uvolněna, autorita důstojníků, hlavně aktivních, jichž byl ještě nedostatek, podlomena, byl nedostatek materiálu všeho druhu a ještě nepovolani činitelé často zasahovali do záležitostí vojenských. Vše musilo se počítati od základu. Přečhod k české služebni řeči nebyl snadný. A přec situace vyžadovala rychlého řešení čtých a složitých problémů, veliké energie při jich provádění a ještě více trpělivosti a obezřetnosti, aby vojenská akce nebyla hned s počátku poškozena; připomínám jenom odpor Voj. velitelství v Litoměřicích.“

Za první a nejhlavnější úkol pokládal zesnulý dáti základy čs. vojsku. To stalo se 5. listopadu „přechodnou jeho organizací“, která přes uvedené překážky se dařila tak, že v polovici prosince 1918 měli jsme v Čechách 20 praporů, na Moravě 10, ve Slezsku as 20 asistenčních setnin a na Slovensku 10 praporů pěšího vojska, dále 2 ženijní setniny, 2 baterie a několik letadel nevelké ceny. Dnes je to pro nás zajisté počet nepatrný, ale v tehdejší době byl to veliký úspěch obětavé a namáhavé činnosti, v níž bylo vrchní velitelství, jehož aparát byl velice kusý, podporováno se strany nepatrného počtu důstojníků.

Další významnou činností vrch. vojenského velitelství za vedení gen. Diviše bylo postupné obsazování pohraničních území v historických zemích a okupace Slovenska. I zde ukázal se gen. Diviš výtečným organizátorem a této jeho vlastnosti, jakož i obětavosti vlasteneckých důstojníků, kteří ho podporovali, děkujeme, že v druhé polovici prosince 1918 byli jsme de facto pány uvedených krajů v Čechách i na Moravě.

Když usnesením ministerské rady bylo vrchní velitelství čs. branné moci zrušeno a na jeho místě zřízeno „ZVV pro Čechy“ v Praze, byl opět funkcí zemského vojenského velitele pověřen gen. Diviš, kde setrval až do srpna 1920, kdy povolán za přednostu nově budovaného všeobecně vojenského odboru MNO. Nebylo snadné ovládati službu tohoto svou soustavou tak heterogenního, v cizích armádách nikde se nevyskytujícího odboru, — říkal gen. Diviš, — ale i v této pestré soustavě práce zdařilo se mně, díky obětavosti spolupracovníků, organizovati v krátké době nerušený, hladký běh služby, takže jsem mohl 1. února 1924, kdy jsem odevzdal úřad svému nástupci generálu Škvorovi, abych odešel na zasloužený odpočinek, odejiti s vědomím svědomitě, poctivě a nezištně vykonané práce, práce zdařilé a úspěšné, která v mnohém tvořila základ dalšího vývoje čs. vojska.“ Tato sebevědomá slova vojáka nedotčeného charakteru, zlatého srdce, konciliantního jednání, buďte mladší naši generaci vzorem při konání těžkých, ale i vznešených povinností, jež nám ukládá vývoj naší branné moci. Na zesnulého pak zůstaň nám v myslích všech vzpomínka trvalá a jen ta nejkrásnější!

Z cizích revuí.

BELLONA, ročník XIII, díl XXXIX, sešit 1—3.

Plk. gšt. Rowecki: Zimní válka a zimní cvičení skupin všech zbraní.

1. Po stránce klimatické udává autor — na základě povětrnostních statistik — zajímavý obraz zimy v Polsce; zima trvá až 130 dní povšechně od prosince až do března